

NL

AALDERT VAN SOEST nd.nl/binnenland

Evolutiedebat gaat net als veertig jaar geleden

...Sinds de negentiende eeuw vindt in christelijk Nederland een discussie plaats over schepping en evolutie.

...Het debat lijkt te verschuiven van groep naar groep, maar vertoont overeenkomsten met veertig jaar geleden.

► AMSTERDAM

Het speelt zich af in 1969: in een zaaltje zitten tientallen mensen uit de achterban van de Vrije Universiteit. Ze gaan in debat met VU-hoogleraren. Een van hen is de bioloog Jan Lever. De complexiteit van het menselijk lichaam bewijst voor Lever onomstotelijk het bestaan van een scheppende God. Maar de eerste hoofdstukken van het Bijbelboek Genesis kan hij niet meer letterlijk lezen, vanwege de wetenschappelijke gegevens vanuit de evolutietheorie. Een man meldt zich bij de microfoon en stelt Lever de vraag hoe hij dat dan moet zien: 'Voor mij zijn Adam en Eva historische personen; wij kennen zelfs de namen van enkele van hun kinderen. Hoe zit dat dan als er voor hen ook al mensachtige wezens waren? Voor mij is dit een geloofszaak.'

Een filmfragment van deze bijeenkomst met Jan Lever werd gisteren vertoond tijdens een congres aan de Vrije Universiteit in Amsterdam over het evolutiedebat in protestants Nederland. Pakweg een uurtje daarna doet zich – 42 jaar later – een vergelijkbare situatie voor. 'Als er geen eerste mens is geweest, hoe kunt u dat dan combineren met Bijbelse gegevens en met name de zonde-

val?', vraagt een deelnemer aan theoloog Gijsbert van den Brink. Een zaal met wetenschappers en studenten, zowel creationisten als evolutionisten, levert een discussie op die op allerlei manieren lijkt op die uit 1969.

accommodatieleer

Van den Brink wijst de vragensteller op de zogeheten accommodatieleer van Calvijn. 'God past zich in zijn openbaring aan aan de taal en het denken van destijds. Ik denk dat je dus niet aan historische personen moet denken, maar eerder aan groepen. Tegelijk zegt Genesis 3 wel degelijk iets over wat daadwerkelijk is gebeurd: de mens die zich heeft afgekeerd van God.' Het is een punt dat de theoloog met nadruk wil maken: 'Je hoeft niet vrijzinnig te worden om op

een adequate manier met wetenschappelijke gegevens om te gaan. Je moet wel van heel goede huize komen om vol te blijven houden dat de evolutietheorie 'ook maar een theorie' is. Ik ben daarmee opgehouden. Er is zoiets als geconsolideerde kennis en daarvan moeten we ons rekenschap geven.'

Een debat over evolutie mag dan veel gelijkenis vertonen met veertig jaar geleden, het is wel verschoven van de ene naar de andere groep. Al in de negentiende eeuw waren er de 'moderne theologen' die de evolutietheorie omarmden, stelde dr. Mirjam Buitenveldert, predikante in Amsterdam-Buitenveldert. Het proces van natuurlijke selectie zou volgens de modernen van toen niet op toevaligheid berusten, zoals Darwin stelde, maar op doelmatigheid. 'De he-

melse Vader wil de vooruitgang.' Later begon de discussie onder de gereformeerden, waarvan bioloog Lever een exponent was. Een verschuiving van opvattingen vond daar met name tussen 1950 en 1980 plaats, stelde dr. Hittjo Kruyswijk, promovendus aan de Universiteit Leiden. Dat ging gepaard met secularisatie, maar het is de vraag wat de relatie tussen die twee is. Volgens Van den Brink hoeft omarming van het evolutionisme niet te leiden tot ontkerkelijkheid. 'Denk aan de discussie over het heliocentrisme. De zeventiende-eeuwse theoloog Voetius vond dat een christen absoluut niet kon beweren dat de zon het middelpunt is van het heelal. Later is die opvatting toch gemeengoed geworden zonder dat mensen hun geloof kwijtraakten.' <

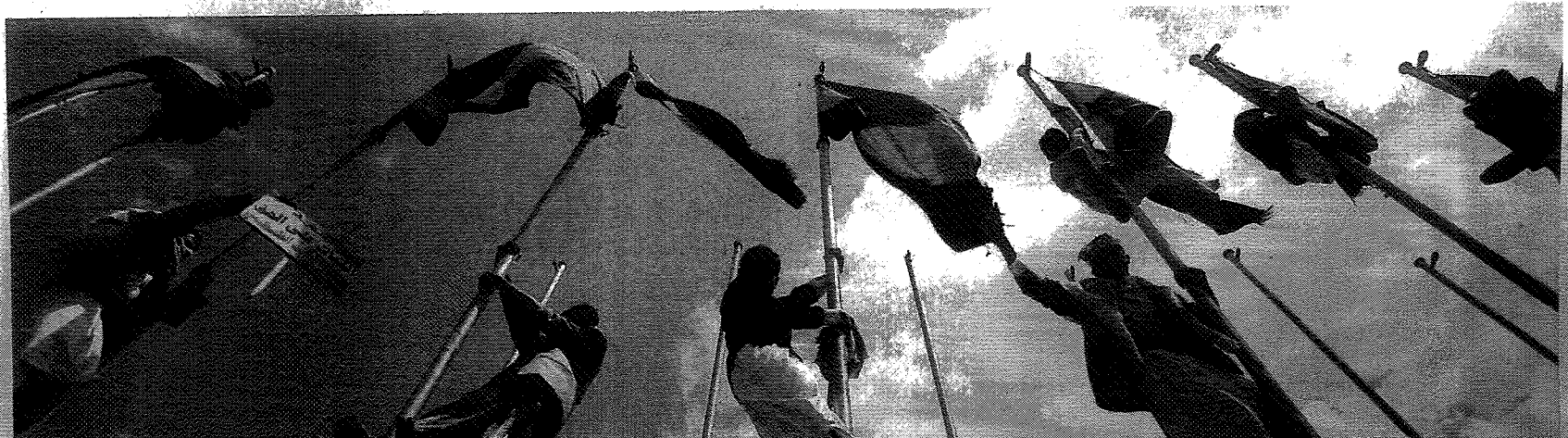

REDACTIE KERK EN RELIGIE

Rob Bell verlaat zijn megakerk

► GRANDVILLE

De Amerikaanse predikant Rob Bell, die begin dit jaar met zijn boek *Love Wins* een debat ontketende over hemel en hel, verlaat zijn megakerk. Bell is predikant van een megakerk in Grandville, bij Grand Rapids. Die kerk stichtte hij twaalf jaar geleden met zijn

AB FLIPSE • promovendus wetenschapsgeschiedenis aan de Vrije Universiteit en medewerker van ForumC. Dit artikel is gebaseerd op een gisteren gehouden lezing tijdens een congres over het evolutiedebat in protestants-christelijk Nederland nd.nl/opinie

DIEPE WORTELS CREATIONISME

... Het creationisme is populair onder orthodox-protestantse christenen in Nederland. Toch wordt het ook bestreden als 'Amerikaanse pseudowetenschap', die door de EO in Nederland is geïntroduceerd. Maar gereformeerden omarmden het creationisme al lang voor de oprichting van de EO.

'Het creationisme', aldus de Nederlands-gereformeerde dominee Smouter tijdens het Darwinjaar, 'is Amerikaanse pseudo-wetenschap, die door de EO in Nederland is geïntroduceerd'. Het creationisme zou in de jaren zeventig op de golven van de evangelisatie Nederland hebben bereikt en door de EO, in de tweede helft van de jaren zestig opgericht, min of meer aan de gereformeerden zijn opgedrongen. Deze visie plaatst ons voor een raadsel. Tegenwoordig bestaat in Nederland in de breedte van het orthodox protestantisme – van evangelisch tot reformatisch tot gereformeerd – grote steun voor het creationisme. Het lijkt onwaarschijnlijk dat dit louter de verdienste van de EO is. Dit is dan ook niet het geval. Juist Smouters eigen neocalvinistische traditie is gedurende de twintigste eeuw een vruchtbare voedingsbodem geweest voor het creationisme. De gereformeerde voormannen Kuyper en Bavinck waren in hun tijd heel kri-

tisch over de evolutietheorie. Kuyper hield er in 1899 zelfs een grote redevoering over, waarin hij betoogde dat de theorie een onlosmakelijk onderdeel was van de materialistische wereldbeschouwing. Gereformeerden zouden volgens Kuyper een eigen 'christelijke wetenschap' moeten ontwikkelen, maar bij deze 'christelijke wetenschap' dacht Kuyper nog niet aan het creationisme, zoals dat tegenwoordig vorm heeft gekregen. Dit behelst onder meer het idee dat er een alternatieve 'zondvloedgeologie' mogelijk is, waarin het ontstaan van aardlagen en fossielen wordt toegeschreven aan een wereldwijde zondvloed. Ook veroordeelde Kuyper niet de opvattingen van geestverwante calvinisten in de VS, zoals Benjamin Warfield, die openstonden voor de idee van evolutie.

open

Juist deze open houding van Amerikaanse christenen zou in de volgende decennia verdwijnen. Na de Eerste Wereldoorlog ontstond in de VS een krachtige anti-evolutiebeweging. Het idee van een 'zondvloedgeologie' werd toen vooral uitgedragen door één man: de zevendedagsadventist en amateurgeoloog McCready Price. Pas in de jaren zestig, na de publicatie van het boek *The Genesis Flood* (1961) van Morris en

Whitcomb, werden de ideeën van Price breed omarmd door evangelicals in de VS.

Het is daarom opvallend dat deze zondvloedgeologie van Price een warm onthaal heeft gekregen in Nederland. Dat gebeurde al lang voordat de EO over het creationisme begon. Voor het eerst duikt de naam van Price namelijk op in de nasleep van de kwestie-Geelkerken (1926): leidinggevende gereformeerde theologen citeerden toen met instemming uit Prices boeken. Zij bestreden in deze periode moderniserende tendensen in de gereformeerde zuil. Met de introductie van de ideeën van Price probeerden ze een dam op te werpen tegen de openheid onder gereformeerde natuurwetenschappers voor de gangbare geologie.

Ook in de jaren zestig werd de revival van het Amerikaanse creationisme al vroeg opgemerkt in Nederland. De eerste vertalingen van Amerikaanse creationistische boeken kwamen uit vrijgemaakt-gereformeerde hoek: *De evolutieleer, een theorie op haar retour* (1969) van Morris, en *De zondvloed* (1970) van Rehwinkel.

populair

Hoewel vrijgemaakte scherpslijpers meteen waarschuwden dat het hier ging om een theorie uit een niet-gereformeerde, fundamentalistische tradi-

tie, kon dit niet verhinderen dat boeken als die van Rehwinkel heel populair werden. Onder meer omdat critici van het creationisme niet met een eigen alternatief kwamen.

Bij de scheuring in de vrijgemaakte kerken eind jaren zestig kwamen creationisten in verschillende kerkverbanden terecht. Daarna zou zowel binnen de vrijgemaakte als de Nederlands-gereformeerde kerken het creationisme worden uitgedragen.

Gereformeerde creationisten waren vervolgens betrokken bij de oprichting van de Evangelische Omroep en de Evangelische Hogeschool in de jaren zeventig. Ook het *Nederlands Dagblad* gaf het creationisme decennialang veel ruimte.

voedingsbodem

Het neocalvinistische begrip 'christelijke wetenschap' bleek gedurende de twintigste eeuw een vruchtbare voedingsbodem te zijn voor het creationisme. Het creationisme kan daarom niet worden afgedaan als Amerikaans fenomeen, dat door de EO in Nederland is geïmporteerd.

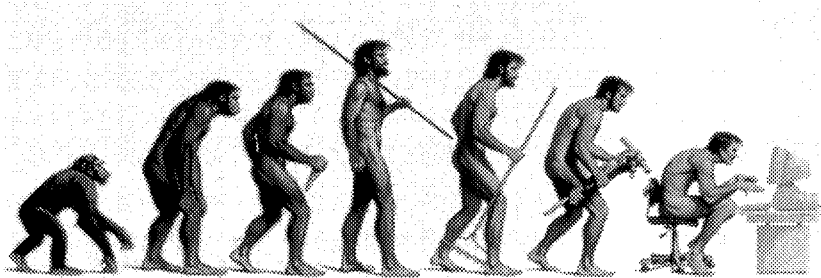
Al ver voor de oprichting van de EO hadden gereformeerden in Nederland het omarmd. Het is daarom veel dieper geworteld dan wel wordt gesuggereerd. En wanneer je ervan af zou willen, zul je dat onder ogen moeten zien. <

bereid in de auto te stappen om in een andere plaats de kerkdienst bij te wonen. Maar in andere gevallen betekent het verdwijnen van een lokale kerk het afsterven van een lokale kerkgemeenschap. Dat met de sluiting van een kerkgebouw de zichtbaarheid van de kerk in de samenleving afneemt, kan een probleem zijn. Maar een kerkgebouw kan ook een vorm van kerk-zijn zichtbaar houden die barmensen aversie oproept. Omdat het gebouw zich verliest in uiterlijke schoonheid... of juist in het ontbreken daarvan. De kerk is altijd kerk in de tijd en op een plek. Soms zou je voor een bepaalde wijk of een bepaald dorp een kans zien, maar past de kerkelijke gemeente niet bij die droom. Soms zou je voor een wijk of dorp geen kans meer zien, maar opent een gemeenschap van christenen een verrassend perspectief.

Eigenlijk heeft de kerk maar één grondvorm, en die is al met de schepping gegeven: als God zijn beeld wil scheppen, heeft Hij daar minimaal twee mensen nodig. En die twee mensen zijn niet toevallig op dat moment of de mensheid. Mensen vertonen het beeld van de drie-een God: zij elkaar opzoeken, en samen Hem proberen te lijken, in liefde en trouw. Precies dat maakt het ook zo erg als mensen de kerk verlaten: het betekent altijd een verschraving van het beeld van God. In welk gebouw dan ook: christenen zullen elkaar altijd opzoeken, anders dragen zij hun naam ten onrechte.

De mededeling dat de aarde honderden miljoenen jaren oud is, werd een eeuw geleden weggelachen door de Nederlandse gereformeerden. Dankzij hun machtspositie konden ze dat tot in de jaren zestig volhouden.

Darwinisme is een modegril, dachten gereformeerden

ILLUSTRATIE JUPITER IMAGES

Gerrit-Jan Kleinjan

De evolutietheorie? Ach, dat is ook maar een wetenschappelijk modegrilletje. Dat waait wel weer over.

Zo luidde honderd jaar geleden het gereformeerde standpunt over de evolutietheorie. Als een geoloog zei dat de aarde honderden miljoenen jaren oud was, barstten gereformeerde voormannen uit in hoongelach. "Dat zijn zulke fabelachtige getallen", zo stelde de theoloog Herman Bavinck vast. "Net zoals sommige heidenvolken die hanteren."

Voor deze toentertijd toonaangevende godgeleerde was het glashelder: de wereld is eigenhandig geschapen door God, zo immers staat het in de eerste hoofdstukken van de Bijbel.

Toch vonden Herman Bavinck en Abraham Kuyper – die andere gereformeerde leidsman – 'het darwinisme' belangrijk genoeg om het aan een grondige wijsgerige analyse te onderwerpen. Daarbij zagen ze twee problemen, zegt Ab Flipse, wetenschapshistoricus aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. "Aanvaardde je het darwinisme, dan zag je God nergens meer aan het werk. Bovendien sloot je daarmee uit dat er een doel in de geschiedenis zat."

Volgens Darwin verloopt natuurlijke selectie willekeurig. "Bavinck en Kuyper voerden een strijd tegen een puur materialistische wereldbeschouwing. Daarvan maakte de evolutietheorie in hun ogen bij uitstek deel uit." Over de vraag hoe het evolutiedebat in protestants-christelijk Nederland verliep, houdt het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme van de Vrije Universiteit morgen een congres.

Lange tijd hadden gereformeerden niet door dat hun onverzettelijke houding op termijn onhoudbaar zou zijn, zegt Flipse. "Gereformeerden stonden in het verzuilde Nederland in het middelpunt van de macht, ze hadden veel zelfvertrouwen. Vanuit die houding bleven ze ook bij hun

theologische en wetenschapsfilosofische opvattingen."

Pas tientallen jaren na de dood van Kuyper en Bavinck, in de jaren zestig toen de evolutietheorie in de maatschappij al lang was aanvaard, zworen de gereformeerden dit strikte wereldbeeld af. Dat de gereformeerden zo lang een traditionele theologische visie konden handhaven, hangt nauw samen met de verzuiling. Opgesloten in de eigen wereld kon de traditionele christelijke scheppingsleer voor de gewone kerkganger onaangetaast blijven bestaan.

Maar aan de Vrije Universiteit, toen nog onlosmakelijk verbonden met de gereformeerde zuil, gebeurde intussen een en ander. Er kwamen meer natuurwetenschappers te werken. "De groeiende groep confessio-

God kan de wereld ook via evolutie hebben geschapen

nele natuurwetenschappers stond met één been in de eigen filosofische en religieuze traditie, en met het andere in de wereld van de wetenschap. Deze twee hoofden volgende hen niet te botsen, al waren er soms wel spanningen."

De academische invloed van het aantal natuurwetenschappers ging aan de Vrije Universiteit ten koste van de invloed van de theologen. Hierdoor werd op academisch niveau het pad voor de aanvaarding van de evolutietheorie geëffend. Flipse: "Toen de ontzuiling in de loop van de jaren zestig eenmaal inzette, ging de elite snel overstag."

Dat de theologen zo soepel van standpunt wisselden, denkt Flipse, heeft ook een specifieke kerkelijke reden. "In de oorlog was er in de gereformeerde kerken een grote kerk-scheuring geweest. Er was een afkeer van scherpelijperij gegroeid. Theolo-

gen stonden nu wat meer open voor andere opvattingen."

De veranderde koers van hun voorlieden leidde eind jaren zestig bij gewone gereformeerden nog wel even tot gefronste wenkbrauwen. Als we dit accepteren, dachten sommigen, waar blijven we dan. Om de gemoeiden tot bedaren te brengen, gingen de VU-professoren in de jaren 1968-1969 het land door om hun nieuwe standpunten uit te leggen. Deze 'forumavonden rondom kernvraagstukken', zoals de bijeenkomsten officieel heetten, moesten alle twijfels wegnemen.

"De vorig jaar overleden bioloog Jan Lever springt het meest in het oog", zegt Flipse. Hij verwijst naar een televisiereportage die de omroep NCRV toen maakte over het onderwerp. "Daarin zie je Lever aan een lange tafel zitten. Kerkmensen stellen hem vragen. 'Gelooft u dan niet meer dat Adam en Eva bestaan hebben?', vragen ze hem."

Het lukte Lever en zijn collega's om de meeste gereformeerden met de natuurwetenschappen te verzoenen. Dat ging via een theologisch compromis. "Als je een starre interpretatie loslaat, stelde Lever, hoef je je geloof niet te verliezen." Aan de evolutietheorie, stelde Lever de verontrusten gerust, kunnen mensen geen moraal ontleenen. Het zegt alleen iets over hoe de aarde geworden was. "Hij benadrukte daarmee dat hij in de lijn van Kuyper dacht: evolutie is als proces acceptabel, maar als wereldbeschouwing ontoereikend."

Die opvatting werd uiteindelijk dominant. God kan, zo zeiden de dominees Lever voortaan na, ook heel goed via evolutie geschapen hebben. Flipse: "Tot de dag van vandaag vind je deze opvatting in de kerk."

Waar komen we vandaan? Congres over anderhalve eeuw evolutiedebat in protestants-christelijk Nederland. 23 september, 13-16.45 uur. Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, Amsterdam. Toegang vrij, aanmelden via hdc@ubvu.vu.nl of 020-5985270.

Kerk en Godsdienst

Omarmen evolutie opstap naar ontkerkelijking

VU-debat breekt
lans voor plek
evolutietheorie in
theologie

Bart van den Dikkenberg

AMSTERDAM – De acceptatie van de evolutietheorie binnen de kerk is een opmaat naar kerkverlating en secularisatie, zo bleek gisteren tijdens het door de Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam georganiseerde debat "Waar komen we vandaan?"

Sympathie voor het creationisme was gisteren tijdens het debat nauwelijks te bespeuren bij de inleiders en de forumleden. Slechts prof. dr. Gijsbert van den Brink vormde daarop een gunstige uitzondering.

Onder meer theoloog en forumlid Taede Smedes parkeerde het creationisme samen met het atheïsme in de hoek van de ideologieën. Tekenend voor de moeite die sommige aanwezigen hadden genomen om zich te verdiepen in het Bijbelse creationisme was de opmerking van

promovendus Wolter Huttinga, een van de inleiders: „Nee sorry, daar heb ik geen zin in.”

Wetenschappers als Huttinga staan model voor christelijke theologen die het darwinisme een gewaardeerde plaats hebben gegeven in hun denken.

Hoe kon het zo ver komen in kerkelijk Nederland? Het waren de moderne vrijzinnige theologen die de weg plaveiden voor de evolutieleer in de kerk, aldus theologe Mirjam Buitenwerf. „De evolutietheorie was toen nog lang niet voor iedereen acceptabel. Er waren echter theologen die deze theorie wel serieus namen en een poging deden om die inzichten te vervlechten met hun theologie.”

Ze hielden preken en schreven romans om de tegenstelling tussen het christelijk geloof en de evolutietheorie weg te poetsen. Het was hun idee beide werelden te combineren tot een samenhangend geheel, aldus Buitenwerf. „En om strijdigheden tussen de letterlijke interpretatie van de Bijbel en de evolutietheorie het hoofd te bieden, pasten de modernen de exegese aan. De Bijbelse voorstelling van een door God geschapen aarde

moest worden losgelaten.”

In de praktijk leidde dat ertoe dat deze theologen stelden dat God de evolutie heeft gestuurd door middel van de natuurwetten en het proces van natuurlijke selectie is doelmatig. „De Vader in de hemelen wil vooruitgang”, zo citeerde Buitenwerf de predikant P. H. Hugenholz.

Het probleem bleef echter dat Darwins leer het principiële onderscheid tussen aap en mens ophief. „Als de mens geen ziel zou hebben, hoe zou hij dan nog in de hemel kunnen komen?” zo vat de theologe het ontstane probleem samen. Geen nood. De modernen introduceerden daarom het idee van de geestelijke ontwikkeling. Die hadden mensen voor op apen, met wie ze wel een vergelijkbare lichamelijke ontwikkeling zouden kennen. Als bewijstekst hiervoor voerden ze aan 1 Kor. 15:44: „Een natuurlijk lichaam wordt er gezaaid, een geestelijk lichaam wordt er opgewekt.”

Vrijdenkers als Multatuli beschuldigden de modernen van huichelarij. Ze stelden: „Zet nu ook die laatste stap naar het atheïsme.” Kerkleden namen die consequentie ten slotte

wel: vanaf 1920 keerde een toenemend aantal mensen de Hervormde Kerk de rug toe.

In de Gereformeerde Kerk van die dagen leefde bij de VU-hoogleraren Kuyper en Bavinck het idee van een christelijke natuurwetenschap die zich onderwerpt aan de Bijbel. Bavinck had zich verdiept in de consequenties van de evolutietheorie, en kon die niet verenigen met zijn opvatting van de mens als kroon op de schepping. Hij noemde de evolutietheorie „antichristelijk, anticultureel en antiwetenschappelijk”, aldus promovendus Wolter Huttinga.

Het vasthouden aan de letterlijk historische opvatting van Genesis was er de oorzaak van dat in de Gereformeerde Kerk de evolutietheorie tot 1950 nauwelijks werd geaccepteerd, ontdekte historicus Hittjo

■ „Nee sorry,
ik heb geen zin
om me te ver-
diepen in het
creationisme”

Kruyswijk.

Dat veranderde toen hoogleraren als J. Lever en G. J. Sizoo in de jaren 60 de evolutietheorie en de miljoenen jaren begonnen te propagieren op de VU. Theologen als J. L. Koole en H. M. Kuitert konden met een beroep op deze hoogleraren gemakkelijk afstand nemen van de letterlijke historische opvatting van Genesis 1 tot en met 12.

Terwijl de Gereformeerde Kerk in 1970 nog afstand van deze ideeën nam –en Kuitert veroordeelde– omarmde ze die in 1981 alsnog. De scheppingsgeschiedenis was een –uiteraard waar– verhaal, maar niet letterlijk zo gebeurd. Kruyswijk constateert dat ze hier het absolute historische Schriftgezag verlieten ten gunste van het binnenhalen van de buiten-Bijbelse evolutietheorie. Die was sinds die tijd niet langer meer omstreden. Vanaf 1970 slaat de kerkverlating ook toe binnen de Gereformeerde Kerk.

Hoewel Taede Smedes tijdens de forumdiscussie ontkende dat het omarmen van de evolutietheorie een aanjager is geweest van de secularisatie, spreken de feiten boekdelen.

Meditatie

Gering

„Want wij zijn vreemden en bijwoners van aangezicht, gelijk al vaders.”

1 Kronieken 29:15a

Hoezeer was dit niet de ernstige poging betrachtning van die en beroemde man Israël, de koning D. Op veel plaatsen in psalmen geeft hij de duidelijkste pro en blijken van zijn vorderingen in de dige kennis van zijn van zijn ellendigheid nietigheid, geringe vergankelijkheid e voort. Daardoor zijn hoogste heil alleen buiten zich

Tot een voorbeeld van dienen ons de woorden. Daarin diezelfde vrome koning van Israël zodanige luisterr lijden van zijn geringheid, nietig vergankelijkheid volk doen, voor zijn God: „Want vreemdelingen en ners voor uw aangezicht, gelijk al onze va

Ds. Th. van der predikant te Kra

Uit: „Wereldse gen”

lijnen. Dus er dat het het vre- Israël het in dit

gebruik van een congres plan op tafel gelegd om de Palestijnse stappen in de VN te neutraliseren door nieuwe, directe onderhandelingen. Weer levert Israël de Palestijnen prompt de munitie om dit overleg bij voorbaat op te blazen. Je zag de frustratie aan de strakke gezichten en hoog opgetrokken wenkbrauwen van buitenlandwoordvoerder Victoria Nuland en haar baas, minister Hillary Clinton. 'Daden die gezien kunnen worden als provocatie', zo noemde Clinton het. En natuurlijk kopten de Palestijnen meteen in. 'Hiermee geeft Israël antwoord op de verklaring van het Midden-Oosten Kwartet, met 1100 keer 'NEE', zo zei de Palestijnse hoofdonderhandelaar Erekat vergenoegd. Dit alles schuurt en schrijnt in Washington. Amerika heeft onomwonden de kant van Israël gekozen. Maar iedere keer trapt Israël daarna wild om zich heen - en raakt vooral het scheenbeen van z'n beste vriend. Wanneer bedenkt er in Netanyahu's kabinet eens iemand dat zoiets misschien niet zo verstandig is?

toch niet aan denken. Dat dan de Grieken bij ons de stekker eruittrekken.

Nederlands Dagblad 23 sept 11

INGEZONDEN P. SCHELLING, AMERSFOORT

INGEZONDEN R.L.P. LIAGRE, ALMERE

Evolutiedebat

Op een VU-congres over 'Anderhalve eeuw evolutiedebat in protestants-christelijk Nederland', leverde wetenschapshistoricus Ab Flipse een interessante bijdrage over 'Nederlandse gereformeerden en het creationisme'. (ND 24 september).

Hij beschreef hoe eind jaren zestig H.M. Morris' boek over de evolutieleer ('een theorie op haar retour') in vrijgemaakte gereformeerde kring werd vertaald en uitgegeven (1969) en brede ingang vond.

Maar er was ook kritiek. Flipse (ik citeer de publicatie van zijn bijdrage in *Ter Lezing Nr. 8* van het Historisch Documentatiecentrum): 'De invloedrijke theoloog J. Kamphuis (1921) realiseerde zich dat Morris uit een andere theologische traditie kwam en in een serie artikelen in *De Reformatie* bekritiseerde hij diens 'simplistische tekstgebruik' en waarschuwde: 'Het zou een rampzalige verzwakking van onze kracht zijn als wij - óf het volgende geslacht! - ongemerkt de overgang van calvinisme naar fundamentalisme zouden maken.' Hier na zag De Vuurbaak af van een herdruk van het populaire boek.'

Graag vraag ik ruimte voor deze volledige passage over Kamphuis' waarschuwing, die nog altijd actueel is voor ons, het volgende geslacht. Temeer omdat zij in de samenvatting van Flipses bijdrage in het ND van afgelopen zaterdag helaas wordt weggezet als afkomstig van 'vrijgemaakte scherpshijpers'. <

Afgehaakt

Als arts was het hartverwarmend om een theoloog te horen zeggen dat hij afhaakt in de discussie over Israël (ND 26 september).

Het onbegrip en de emotionele felheid die ds. Schuurman ervaart, zijn ook mijn deel geweest, maar ik nam aan dat ik te dom was om tegen de stelligheid van beroepspredikanten te kunnen argumenteren. Nu stel ik vast dat ik niet de enige ben, en dat het goed is om kritisch te reflecteren op wat onder sommige Nederlandse christenen de gangbare tendens is. De enige manier om bij de bron te komen, is om tegen de stroom op te varen.

Meedrijven op wat anderen zeggen is gemakkelijker, maar doet ons verzan- den in een moeras van theologische onzuiverheden.

Met een luisterend oor is het volk van God dan ook beter geholpen dan door het blindelings navolgen van een onfeilbaar gewand Israël. De dialoog die in Nes Ammim gehouden wordt, kan ons daarbij tot voorbeeld zijn. Vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap en de PKN hebben er elkaar van 16 tot 20 mei 2011 ontmoet en vastgesteld dat wij elkaar nodig hebben en er bruggen gebouwd moeten worden in de onderlinge verstandhouding, maar ook gezamenlijk naar de Palestijnen toe.

En een brug bouwen houdt meteen ook in dat wij niet aan dezelfde kant staan van de rivier. <

INGEZONDEN A. KADIJK, DRONTEN

Evolutiedebat 2

'Net als vroeger' menen sommige orthodoxe christenen dat de evolutietheorie aannemelijk is (ND 24 september); zij buigen voor de 'feiten'. Er zijn christenen die bovendien Bijbelse gegevens aanpassen; zij harmoniseren Genesis met de evolutieleer, zodat Bijbel en wetenschap voor ons verstand te begrijpen zijn. 'God past zich in zijn openbaring aan aan de taal en het denken van destijds, las ik afgelopen zaterdag in deze krant.

Ook vroeger al is er gewaarschuwd tegen harmoniseren en tegen de accommodatietheorie.

Op een congres in 1865 hebben ruim

600 Engelse natuurwetenschappers uitgesproken (kort na Darwins 'The origin of species' van 1859): zowel de feiten uit de natuurwetenschappen als de Bijbeltekst moeten serieus worden genomen.

Geen van beide mag worden omgebo- gen (geharmoniseerd). Indien ontdekte feiten desondanks in strijd schijnen met betrouwbare Bijbeluitleg, dan moet men beide naast elkaar laten staan, tot dat voortgezet onderzoek mogelijk leidt tot verzoening van schijnbare ongerijmdheden.

Kortom: niet knoeien met de feiten en ook niet met de Bijbeltekst. <

K visitekaartjes, briefpapier, rekeningen, enveloppen

folders, brochures, leaflets

geboorte-, trouw-, jubileum- en uitnodigingskaarten

DRUKKEN EN KLEURENKOPIËN (max. 45 x 32 cm)

huisstijlen

DRUKKERIJ

VANEDEN

grafische dienstverlener

T (0318) 650 250
F (0318) 616 989

E info@vanedendruk.nl
I www.vanedendruk.nl

Steun Aix!

un de Faculté Jean Calvin,

le Franse gereformeerde

logische faculteit, die al vele

n een zegen is voor de hele

Franstalige wereld.

3490687

I CALVIN

of

testante et Evangélique

38.49.90.630

AMPEN AIX-EN-PROVENCE

z.), Janine Schaap-Hoetmer (secre.), Hans gm.), Egbert Brink, Marinus de Jong.